

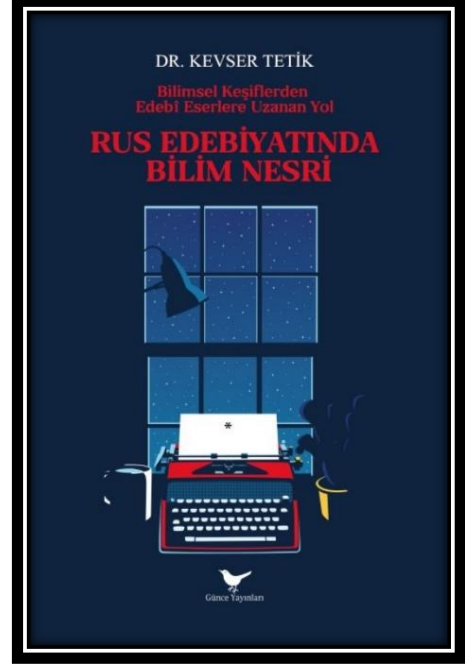
Bilimsel Keşiflerden Edebî Eserlere Uzanan Yol: Rus Edebiyatında Bilim Nesri

DOÇ. DR. YASEMİN GÜRSOY*

XX yüzyıl Rus edebiyatı üzerine yapılan araştırmalar ve çalışmalar özellikle son yıllarda giderek artmaktadır. Dış dünyaya kapalı yaşanan Sovyet yüzyılında edebiyatın nasıl geliştiği, günümüzde her yönüyle incelenmeye başlanmıştır. Bu çalışmada, bahsi geçen dönemde ortaya çıkan bir türün detaylı olarak incelendiği *Bilimsel Keşiflerden Edebî Eserlere Uzanan Yol: Rus Edebiyatında Bilim Nesri* isimli kitabın tanıtımı yapılacaktır. Dr. Kevser Tetik tarafından kaleme alınan *Bilimsel Keşiflerden Edebî Eserlere Uzanan Yol: Rus Edebiyatında Bilim Nesri* kitabı Ekim 2023'te Günce Yayınları aracılığıyla okuyucuyla buluşmuştur. Eserin editörlüğünü ise Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Medine Sivri üstlenmiştir.

Rus edebiyatı açısından bakıldığında XX. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan bilim nesri (научная проза), okuyucuya günlük hayatında karşılaşamayacağı farklı bir dünyanın kapılarını açar. Bu türde Dr. Tetik'in de belirttiği gibi "Bilim nedir? Bilim insanı kime denir? Hangi niteliklere sahip olmalıdır? Bilim ahlâkı nedir? Yapılan keşifler sonucunda dünya ve insan nasıl değişebilir?" (s. 7) gibi sorulara cevap aranmaktadır. Okuyucunun bilim dünyası ile tanışmasını, bilim insanlarının yaşamlarından kesitler görmesini, bilimsel ilerleme yolunda çekilen zorlukları fark etmesini sağlayan bilim nesri önemli bir amaca da hizmet etmektedir. Bu tür sayesinde okuyucu hem bilimsel faaliyetlerle hem de bilim insanlarının yaşamlarıyla tanışma fırsatı bulur. Türün 1970'lerde ortaya çıkmasının ana sebebi olarak Sovyetlerde bilimsel faaliyetlerin gizli olarak yürütülmesi gösterilmektedir.

Dr. Tetik'in de kitabında vurguladığı gibi bilim nesri ile bilim kurguyu isimlerinin benzerliği nedeniyle karıştırmamak gerekir. Bilim nesri genel olarak belgelere ve birebir görüşmelerden elde edilen gerçeklere dayanmakla birlikte bu türün temsilcilerinin çoğu aynı zamanda bilim insanı olarak kendi uzmanlık alanlarını kaleme almaktadırlar. Bu yönüyle bilim nesrinin biyografik ve hatta otobiyografik unsurlar taşıdığını, ancak kurgusal yönü ağır basan eserlerin de olduğunu ve

* Trakya Üniversitesi, Balkan Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, yasemingursoy@trakya.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2103-3410.

eserlerin salt biyografik ya da kurgusal olarak tanımlanamayacağını Dr. Tetik çalışmasında dile getirmektedir.

İki bölümden oluşan eserde birinci bölüm tarihsel sürece ayrılmıştır. Sovyetler Birliği'nin liderleri Vladimir Lenin, İosif Stalin, Nikita Hruşov, Leonid Brejnev ve Mihail Gorbaçov'un edebiyat ve bilim üzerine etkileri ayrı başlıklar altında incelenmektedir. Her liderin iktidarda bulunduğu süreç boyunca sadece ülkenin siyasi kaderini belirlemekle kalmadıkları aynı zamanda edebî hayata ve bilim dünyasına da yön verdikleri gözler önüne serilmektedir. Bu noktada İosif Stalin dönemi baskıcı yönetim anlayışının yanı sıra ideolojinin bilim dünyası üzerindeki derin etkisi nedeniyle oldukça ayrıntılı irdelenmektedir.

İkinci bölümde Rus edebiyatında bilim nesri konusu yazarlar ve örnek eserler üzerinden detaylı bir şekilde incelenmektedir. Türün temsilcilerini örneklemek adına eserleriyle bilim nesrine yön veren sekiz yazar belirlenmiştir. Sırasıyla Vladimir İlyiç Amlinski (1935-1989), Vladimir Dmitriyeviç Dudintsev (1918-1998), Aleksandr Aleksandroviç Kron (1909-1983), İrina Grekova (1907-2002), Daniil Aleksandroviç Granin (1919-2017), Veniamin Aleksandroviç Kaverin (1902-1989), Mark Aleksandroviç Popovski (1922- 2004) ve Daniil Semyonoviç Danin (1914-2000) hayat öyküleri ve sanat yaşamları göz önünde tutularak okuyucuya tanıtılmakta, eserlerinden yapılan alıntılarla bilim nesrine nasıl yön verdikleri ortaya çıkarılmaktadır.

Kitapta ilk olarak yazar Vladimir Amlinski'nin yaşamının yanı sıra bilim nesrine dahil edilen eserlerine değinilmekte ve 1983-1986 yılları arasında kalem aldığı biyografik uzun öyküsü *Her Saat Doğrulanacak (Оправдан бюджет каждый час...)* detaylı olarak incelenmektedir. V. Amlinski ana karakter olarak babası biyolog İlya Amlinski'yi seçtiği ve dönemin biyoloji ve genetik alanlarında yaşanan sorunları babası aracılığıyla anlattığı eserden yapılan alıntılarla ele alınmaktadır.

İkinci alt başlıkta gerçek adı Vladimir Semyonoviç Baykov olan yazar Vladimir Dmitriyeviç Dudintsev'in yaşam öyküsüne, eserlerine ve ayrıntılı şekilde *Beyaz Önlükler (Белые одежды, 1966)* romanına değinilmektedir. Roman, genetik alanında olumsuz etkileri ile bilinen Trofim Lısenko'nun faaliyetlerinden etkilenen biyologların yaşadıkları üzerinden irdelenmektedir.

Dr. Tetik'in incelediği bir diğer yazar Aleksandr Kron öykü, oyun, roman, anı gibi farklı türlerde eserler verir. Kron'un on yıldan uzun süre üzerinde çalıştığı ve ikiz kardeşinin otobiyografik notlarını da içeren, yaşlanmanın fizyolojisini konu alan *Uykusuzluk (Бессонница, 1977)* romanı bilim insanlarının yaşadığı çatışmalar ön plana çıkarılarak incelenmektedir.

Gerçek adı Yelena Sergejevna Ventsel olan İrina Grekova, hem bilim insanı hem de yazar olarak bilim nesrine katkı sağladığı kitapta ayrıntılı olarak anlatılmaktadır. Yazarın farklı eserlerinden yapılan alıntılarla türe katkısı gösterilirken Sovyet eğitim sisteminin aktarıldığı *Bölüm (Кафедра, 1978)* adlı uzun öyküsü detaylı şekilde ele alınır.

Kitapta yer alan bir diğer yazar Daniil Granin, Mühendislik Fakültesi mezunudur ve bilim nesrinin en bilinen temsilcilerinin başında gelmektedir. Kendi profesyonel birikimini eserlerinde başarılı bir şekilde kullanan yazarın bilim nesrine dahil edilebilecek çok sayıda eseri ve sanatı ayrıntılı olarak incelenmektedir.

Dr. Tetik'in çalışmasında yer verdiği bir diğer yazar Veniamin Kaverin, hem eğitim hayatında karşılaştığı hem de ailesinde bulunan bilim insanlarından son derece etkilenmiştir. Bu etkinin

neticesinde edebî eserlerde bilim dünyasının ayrıntılı bir şekilde yer alması gerektiği fikrini savunur. Yazarın bilim nesrine örnek gösterilecek birçok eserinden örnekler verilerek alana katkısı ortaya çıkarılmaktadır.

Çalışmada adı geçen bir diğer yazar Mark Popovski'nin sanat yaşamını iki kısma ayırmak mümkündür. 1970'li yıllara kadar Sovyetlerde yayın yapması mümkün iken belirtilen yıllarda düzeni eleştirmeye başlayan yazar 1977'de Amerika'ya göç etmek zorunda kalır. Aldığı tıp eğitiminin de etkisiyle uzun yıllar boyunca bilim insanları üzerine araştırma yapıp bilgi toplar. Yazarın çok sayıda eserinden yapılan alıntılarla sanatı detaylı bir şekilde anlatılmaktadır.

Kitapta yer alan son yazar aynı zamanda tarih profesörü olan Daniil Danin, Ernest Rutherford, Niels Bohr gibi ünlü fizikçilerin biyografilerini kaleme almasının yanı sıra 1960 ve 1990 yılları arasında toplam 22 derleme olarak yayımlanan *Bilinmezliğe Giden Yollar. Yazarlar Bilimi Anlatıyor* (Пути в незнаемое. Писатели рассказывают о науке) adlı bilim almanağının kuruculuğunu yaparak bilim nesrine katkı sağladığı Dr. Tetik tarafından detaylı bir şekilde anlatılmaktadır.

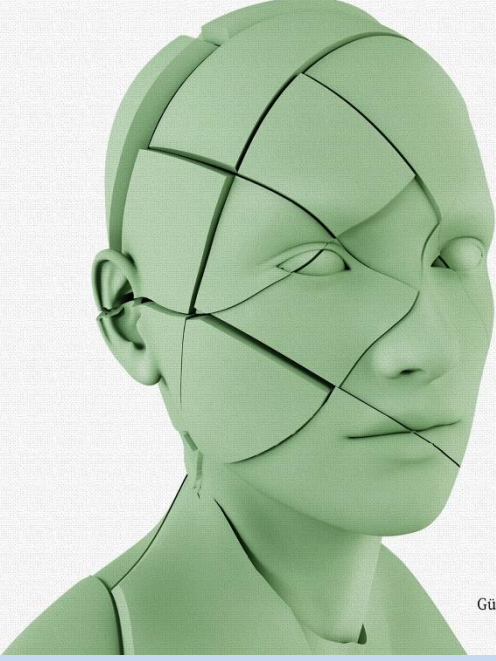
Çalışma "Sonuç", on altı sayfadan oluşan kapsamlı bir "Kaynakça" ve konuyla ilgili araştırma yapanlara kolaylık sağlayacak "Dizin" bölümü ile tamamlanmıştır. Dr. Kevser Tetik'in Rus edebiyatında bilim nesrini ele alırken öncelikle dönem liderlerinin edebiyat ve bilim dünyalarına etkilerini ortaya koyması ardından türün önemli temsilcilerini ve eserlerini detaylı bir şekilde ele alması, bu alandaki boşluğu doldurması açısından önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

Tetik, Kevser (2023). *Bilimsel Keşiflerden Edebî Eserlere Uzanan Yol: Rus Edebiyatında Bilim Nesri*. İzmir: Günce Yayınları.

TÜRK BİLİMKURGU EDEBİYATI VE ARKETİPLER

DR. VELİ UĞUR

Günce Yayınları

Oktay Yivli

Öykü Nasıl Okunur

modern öykü ve yöntem

Günce Yayınları

MAKSUT YİĞİTBAŞ

Edebiyatın Ebemkuşağı

Halit Ziya Hikâyeciliğinde

Renklerin Dili

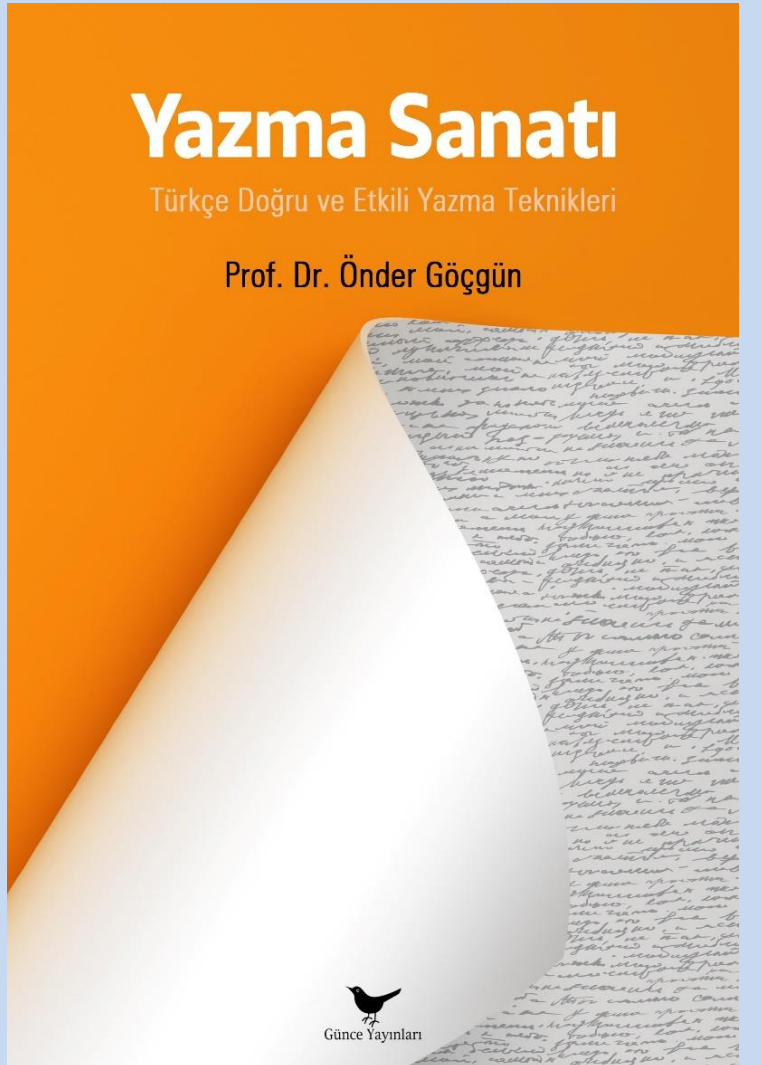

Günce Yayınları

Yazma Sanatı

Türkçe Doğru ve Etkili Yazma Teknikleri

Prof. Dr. Önder Göçgün

Günce Yayınları